

KIELIOPPIA LUONNOSSA

Söivätkö Velociraptorit lunta?

OPETTAJALLE

Tämä on esimerkki tekstistä, joka saattaa olla osalle oppilaista sanastollisesti hyvinkin tuttua ja toisaalta osalle oppilaista vaikeatulkintaista runsaiden latinankielisten lajinnimitysten vuoksi. Tiedonalakohtaista sanastoa ovat lajinnimien lisäksi esimerkiksi *aavikko*, *hiekkadyyni*, *keidas* ja *ilmasto*. Lisäksi tekstissä on paikannimiä. Vaikka suomenkielisiä lajinnimiä ei kirjoiteta isolla alkukirjaimella, tieteelliset nimet kirjoitetaan. Erisnimien isoa alkukirjainta voi lähestyä ensin paikannimien (*Helsinki*, *Mongolia*) avulla ja käsitellä sitten dinosaurusten nimet erikseen. Teksti antaa mahdollisuuden tarkastella niitä rinnan suomenkielisten eläinten luokitteluun käytettyjen sanojen kanssa (*nisäkkäät*, *liskot*, *krokotiilit*).

Tekstin yhteydessä on mahdollista tutustua myös substantiiveihin. Tekstissä on hyvin konkreettisia substantiiveja kuten *nisäkkäät* ja *krokotiilit*. Niistä on hyvä aloittaa. Tekstissä on lisäksi substantiiveja määrittäviä adjektiiveja. Niissäkin voi edetä konkreettisesta haastavampiin.

Verryttele ensin!

Etsi tekstistä kaikki erisnimet ja muuta ne nominatiiviin.

Velociraptor, Mongoliassa, Oviraptor, Deinocheirus, Tarbosaurus, Tsaaga, Dromaeosaurit, Pohjois-Alaska, Helsinki, Alaska

Erisnimien ovat sanaluokaltaan substantiiveja. Etsi nyt tekstistä substantiivit, jotka ovat yleisnimiä (jätä siis erisnimet pois). Luokittele niitä sen mukaan, mitkä ovat konkreettisia ja mitkä abstraktimpia.

aavikolla, talvellakaan, lumisateiden, syntymiselle, elinympäristöä, hiekkadyynit, keitaat, elämää, keitaissa, dinosauruksia, seudun, eläimiä, liskot, nisäkkäät, krokotiilit, kilpikonnat, lähisukulaisista, oloissa, merkkejä, ilmasto, elinaikana, lunta, janonsa, sammuttamiseksi

Konkreettisimmat substantiivit, joista aloittaa:

aavikolla, lumisateiden, hiekkadyynit, keitaat, keitaissa, dinosauruksia, eläimiä, liskot, nisäkkäät, krokotiilit, kilpikonnat, lunta

Abstraktimmat substantiivit:

talvellakaan, syntymiselle, elinympäristöä, elämää, seudun, lähisukulaisia, oloissa, merkkejä, ilmasto, elinaikana, janonsa, sammuttamiseksi

Lisäksi tekstissä on sanoja, joita voisi pitää nykyisin adverbeina: *tarpeeksi*, *välissä*, *muassa*.

Etsi tekstistä lausekkeet, joissa adjektiivi määrittää substantiivia!

perustapaukset: kuivalla aavikolla, suuret hiekkadyynit, vehreät keitaat, pienet liskot

haastavimmat: tyypillisiä seudun eläimiä, hyvinkin vaihtelevissa oloissa

